

Євсєєва О. О.

д.е.н., професор,
Український державний університет
залізничного транспорту
м. Харків, Україна

РЕЛОКЕЙТ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ, МЕХАНІЗМИ ВПРОВАДЖЕННЯ, ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Підтримка роботи українського бізнесу – важливе завдання для забезпечення економічної спроможності нашої країни протистояти викликам війни. Навіть у поточних надскладних умовах держава здійснює доступні кроки, аби підтримати підприємства, що опинились у скрутних умовах. [1]

Цифрові технології стають в нагоді у розповсюдженні інформації суспільству та безпосередньо бізнесу через відповідні інтернет-ресурси про державні та донорські програми, приватні ініціативи підтримки підприємств в умовах війни, що допоможуть зберегти бізнес, робочі місця та підтримати економіку України.

Наразі, в умовах війни, запущені відповідні нагальні урядові програми [2, 3]: підтримки працевлаштування внутрішньо переміщених осіб; тимчасового переміщення підприємств з постраждалих під час війни регіонів; єдиної платформи цифрової взаємодії для допомоги в релокації бізнесу; кредитування підприємств за програмою «5-7-9%»; державної гарантії на портфельній основі; кредитування аграріїв; підтримки банківської системи тощо.

З числа перелічених програм, особливої уваги заслуговує підтримка релокації бізнесу в умовах війни, адже поняття релокації (релокейту) було відомо і до цього часу, але зовсім в інших, мирних умовах, на відміну від теперішніх умов воєнного часу.

У звичайних економічних умовах релокейт (релокація) визначається як переїзд для роботи й життя в іншу країну (найчастіше, хоча можливий релокейт і в інше місто). В умовах війни в загальному визначенні релокейт (релокація) розглядається як форс-мажорні обставини із переміщенням потужностей підприємства у небезпечне місце у першу чергу в середині країни, а за необхідності та законних підстав – за кордон.

Релокейт як поняття потребує визначення його змісту та сутності. За джерелом [4] релокейт розглядається за переліком певних питань з точки зору приватної особи у формі певних порад у прийнятті важливого рішення. В глобальному та масштабному огляді, тим більше огляді щодо законодавчого підґрунтя виконання дій під час релокейту джерело [4] не розглядає. Отже, за даними джерела [4] сутність релокейту розкривається відповідями на питання:

1. Що таке релокейт? По-перше, це зміни – географії, культури, оточення, звичок, видів діяльності, логістики. По-друге, це відкритість – до всього нового, неминучих змін, profits & losses, революційних ідей, уроків, людей.

По-третє, це досвід – прийняття змін, створення нового, збереження того, що вже є.

2. Без яких якостей не обійтися релокейтеру? Як особистісні, так і професійні. Це – допитливість (positive curiosity), гнучкість (ultimate flexibility), дисципліна (radical discipline), терпіння (kind patience).

3. Коли починати шукати роботу? Відповідь – чим раніше, тим краще. Обов'язково треба враховувати особистісної та сімейної релокації.

4. Що потрібно знати і вміти? Закладена формула «потрібно знати те, що ви вже знаєте + вміти дізнаватися те, що поки не знаєте».

5. Чого очікувати від роботодавців при релокейті? Намагання позиціонувати себе за маркетинговою стратегією УТП (унікальна торгова позиція) – стратегія інформування споживача про те, чому ваш продукт краще за інші в його категорії. Так ось, зараз продукт – це релокейтер.

6. До чого варто бути готовим? Двома словами – до всього.

7. З чого складається підготовка до релокейту? Етапи: (1) збори; (2) робота; (3) проробка основного плану «А» та альтернативних планів «В», «С», «D» і т.д.; (4) заповіт; (5) терапія, коучинг, менторство й ін. етапи за потребою.

8. Навіщо взагалі вам релокейт? Пошук відповіді на питання, чого більше переваг чи недоліків.

В умовах війни процес релокейту бізнесу ставить жорсткі виклики та інші підходи його реалізації, адже відбувається критичне загострення умовами воєнного часу. Нині, аби зберегти виробничий потенціал українських підприємств в умовах воєнного стану, Урядом розроблена програма релокації (переміщення) бізнесу, підґрунтям для якої стало Положення про Міжвідомчу робочу групу з координації заходів щодо збереження виробничого потенціалу вітчизняних підприємств в умовах правового режиму воєнного стану [5], наказ Мінекономіки від 07.03.2022 № 391-22.

По суті, в умовах воєнного стану, процес релокейту (релокації) підприємств перетворюється в евакуацію його виробничих потужностей на безпечні території.

Команда Офісу з розвитку підприємництва та експорту та національного проекту Дія.Бізнес [3] збирила ініціативи, які допоможуть українському бізнесу евакуюватися з постраждалих регіонів. Українські підприємства, які знаходяться у зоні активних бойових дій, можуть отримати допомогу в переміщенні своїх потужностей до західних областей України. Для цього створені державна та регіональні програми підтримки.

Для усіх підприємств, які подадуть заявку, будуть створені умови для забезпечення безкоштовного переїзду до місця тимчасового переміщення, а також для [3]: підбору відповідних площ для розміщення виробництва; переміщення та розселення персоналу; підбору працівників в місці дислокації після переїзду.

Програма релокейту на державному рівні щодо тимчасового переміщення підприємств передбачає: (1) надання допомоги у підборі місць для їх виробничих потужностей, перевезенні та розселенні персоналу, пошуку нових працівників підприємствам, що планують переміститись

до безпечних областей [3]; (2) забезпечення повної підтримки Укрзалізниці шляхом залучення технопарку Укрзалізниці в Центральній та Західній Україні для релокації виробництв зі Сходу країни з метою відновлення виробництва на виробничому майданчику на базі своїх потужностей [3]; (3) забезпечення максимального сприяння органів місцевої влади з питань розміщення виробничих потужностей, перевезення та розселення персоналу, а також пошуку нових працівників [6]; (4) задіяння фур Укрпошти, а також приватного автопарку, де є можливість його надати [6] тощо.

Реалізація впровадження програми на державному рівні відбувається через механізм подачі заявки на участь у програмі в електронній формі та передбачає певні процедури – безпосереднє заповнення форми про потреби підприємства, зв'язок із керівництвом, верифікація інформації, уточнення деталей, передача у відповідь необхідної інформації тощо.

Програма спрямована на збереження виробничого і трудового потенціалу України і орієнтована на усі підприємства, які бажають перемістити виробництво на території Західної України.

Програма релокейту на регіональному рівні щодо тимчасового переміщення підприємств передбачає безпосереднє залучення до участі органів місцевого самоврядування, що готові прийняти виробничі потужності підприємств з постраждалих регіонів України.

Розподіл програми релокейту на два рівні має переваги та недоліки, які в залежності від спектру погляду на них (чи то механізм, чи то дія) можуть бути оцінені або як перевага або як недолік відповідно.

В умовах війни не виключаються й приватні ініціативи у реалізації програми релокейту, що може втілюватись у різноманітних заходах, таких як: пошук складських та офісних приміщень; допомога у підборі і фізичному відвідуванні виробничих площадок на Заході України; здійснення експертного висновку щодо найкращих варіантів для вибору місця для переміщення; підбір та оцінка персоналу безпосередньо в регіоні; допомога у безпосередньому розміщенні персоналу одночасно із релокацією підприємства тощо.

Ініціативи по релокейту підприємств постійно доповнюються різними учасниками Міжвідомчої робочої групи з координації заходів щодо збереження виробничого потенціалу вітчизняних підприємств в умовах правового режиму воєнного стану, наприклад, Федерацією роботодавців України, яка бачить своє залучення у вигляді певних заходів [6]: координує процес у міжвідомчій робочій групі та відстоює інтереси працівників при евакуації підприємства; забезпечує комунікацію з органами влади, територіальними об'єднаннями бізнесу західних регіонів у цьому процесі; допомагає знайти нову локацію для розміщення бізнесу.

В межах ініціатив по релокейту підприємств в умовах війни автором дійсного дослідження пропонується ідея евакуації бізнесу за кордон.

Очевидно, з багатьох точок зору релокейт (релокація) бізнесу в умовах війни – це складний та суперечливий процес щодо викликів, ризиків, переваг, недоліків самої ідеї евакуації як вимушеної міри переміщення; він потребує законного та законодавчого підґрунтя впровадження механізму

реалізації всіх кроків цього процесу, практичне впровадження будь-якої ініціативи релокейту потребує розробки окремого механізму її реалізації, а значить, потребує постійного наукового критичного мислення та практичного обговорення.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Євсєєва О.О. Облікові аспекти державної підтримки бізнесу в умовах війни. Сучасні проблеми економіки, обліку, фінансів і права: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Україна, Полтава, 29 квітня 2022 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2022. С. 15–16. URL: http://www.economics.in.ua/2022/05/blog-post_14.html.
2. Державна підтримка бізнесу під час війни: що треба знати. Європейська Бізнес Асоціація [сайт]. URL: <https://eba.com.ua/about-us/>.
3. Дія-Бізнес. Застосунок «Дія-Бізнес» [веб-портал]. URL: <https://business.diia.gov.ua>.
4. 8 питань про релокейт, які допоможуть зрозуміти, чи готові ви до переїзду : HAPPYMONDAY [веб-сайт]. URL: <https://happymonday.ua/relokacija-8-pytan-yaki-dopomozhut-zrozumity-chy-gotovi-vy-do-pereyizdu>.
5. Положення про Міжвідомчу робочу групу з координації заходів щодо збереження виробничого потенціалу вітчизняних підприємств в умовах правового режиму воєнного стану: наказ від 07.03.2022 №391-22. Мінекономіки України.
6. Релокація бізнесу: як зберегти та відновити виробництво: Федерація роботодавців України [веб-сайт] URL: <https://fru.ua/ua/media-center/news/fru/relokatsiya-biznesu-yak-zberegiti-ta-vidnoviti-virobnitstvo>.